

Israel Internet Association (ISOC-IL) איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

נייר עמדה בעניין מנגנוני הגנה טכנולוגיים על זכויות יוצרים (DRM)

1. מבוא

איגוד האינטרנט הישראלי ("האיגוד") הוא עמותה בלתי תלויה הרשומה אצל רשם העמותות בישראל (ע.ר. 029954-3-58). האיגוד פועל ללא מטרת רווח לקידום והטמעת האינטרנט כתשתית טכנולוגית, מחקרית, חינוכית, תרבותית ועסקית בישראל. עם פעילויות האיגוד נמנה ניהול מרשם שמות המתחם תחת הסיומת il; הפעלת מחלף האינטרנט הישראלי (ILX); קידום השימוש באינטרנט אצל בני גיל הזהב; הנחלת עקרונות של שימוש מושכל ברשת בקרב תלמידים, הורים ומורים; שיפור הנגישות לאינטרנט לבעלי מוגבלויות; קידום חקיקה בתחום האינטרנט ועוד. האיגוד אינו מייצג אינטרסים מסחריים כלשהם. האיגוד מתכבד להביע את עמדתו בהקשר לעיגון בחוק של מנגנוני הגנה דיגיטאליים על זכויות יוצרים בהצעת חוק זכויות יוצרים, התשס"ה-2005 ("הצעת החוק").

2. רקע כללי

פריחתה של רשת האינטרנט הפכה מידע נגיש לציבור הרחב באופן חסר תקדים. בתוך ים המידע שזורם ברשת האינטרנט ישנן גם יצירות המוגנות בדיני זכויות יוצרים. הקלות שבה ניתן להעתיק תוכנה, יצירה מוזיקלית, קולנועית או אחרת, ולהפיצה מיידית לכל עבר באמצעות הרשת, העמידה אתגר חדש בפני יוצרים והחברות המייצגות אותם. גישות מסורתיות לניהול זכויות היוצרים כבר לא תאמו את המציאות. כתוצאה מכך פותחו שורה של מנגנוני הגנה טכנולוגיים על זכויות יוצרים (להלן: "DRM" או "מנגנוני הגנה") ועימם חוקים האוסרים עקיפה או נטרול שלהם.

בחלוף הזמן מתברר כי מנגנונים אלו הם בעייתיים ומסכנים עקרונות יסוד בקונסטיטוציה הישראלית – הם מסכנים את חופש הביטוי, את הזכות לפרטיות ואת הזכות לקניין – מבלי לספק פתרון לשמירה על זכויות היוצרים. כיום נשמעים קולות הולכים וגוברים לבניית מודל חדש של ניהול זכויות יוצרים ואף לביטול השימוש במנגנוני DRM.

מן הראוי לבחון מגמות אלו, המבוססות על ניסיון מצטבר בעולם, בטרם שינוי המצב החוקי בישראל.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

3. תמצית מנהלים

נייר עמדה זה מתייחס אך ורק להוראות המוצעות בחקיקה שעניין איסור על עקיפת מנגנוני הגנה טכנולוגיים ולא להוראות שעניין איסור על הסרת מידע המזהה את בעלי הזכויות ביצירות.

האיגוד מתנגד לשילוב מנגנוני DRM במוצרים בכלל והגנה עליהם בחקיקה הישראלית בפרט, מהסיבות שיפורטו להלן:

שיקולים עקרוניים

- **פגיעה בצרכן** – הטלת מגבלות על האפשרויות של הצרכן לעשות שימוש לגיטימי במוצר אותו רכש, עד כדי סכנה של ממש לפגיעה בפעילותו התקינה של מחשב הצרכן.
- **פגיעה בחינוך** – השימוש במחשבים נחשב עזר חינוכי מן המעלה הראשונה וכלי לקידום חברתי. על רקע תלות הולכת וגדלה בעזרי לימוד ממוחשבים, מנגנוני הגנה יהוו מכשול בפני מערכת החינוך בכללותה.
- **פגיעה בספריות ובמחקר** – כבר כיום ישנן דוגמאות כיצד מנגנוני הגנה חסמו לצמיתות פרסומים שונים ברשות ספריות ואת הגישה למידע לצורכי מחקר ולימוד. תופעה זו עלולה להתגבר עם ההסתמכות ההולכת וגדלה על הוצאה לאור במדיה דיגיטלית.
- **פגיעה בפרטיות ובאבטחת מידע** – התקנת תוכנות על מחשבי הצרכנים האוספות אחריהם מידע וחושפות אותם לתוכנות פוגעניות למיניהן.
- **פגיעה בנגישות בעלי מוגבלויות** – צמצום הנגישות לאינטרנט של בעלי מוגבלויות והנצחת הפער הדיגיטלי הנובע ממוגבלויות של משתמשים.

שיקולים מעשיים

- **העדר נחיצות** – בדיקת תקליטורים שיצאו בישראל בשנים 2006 ו-2007 מגלה כי אף אחד מהם לא נושא ציון שמשולבת בו הגנה מסוג DRM. יתר על כן, שני אתרי האינטרנט היחידים של חב' תקליטים שמציעים קבצי מוסיקה למכירה – מוכרים קבצים לא מוגנים... משכך, יש לתמוה על עצם הדרישה שמעלה הפדרציה לתקליטים להגנה בחוק על הגנת DRM.
- **זניחת הגנות** – התעשייה הולכת וזונחת הגנות טכנולוגיות מסוג DRM ואין להבין מדוע נזעקה דווקא כעת תעשיית התקליטים בישראל לדרוש להגן עליהן בחוק.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

שיקולים משפטיים

- פגיעה בחופש הביטוי – הטלת השיח הציבורי לתוך סד של מגבלות תוך פגיעה בלתי מידתית בזכות היסוד לחופש הביטוי.
- ביקורת גוברת – על שימוש במנגנוני הגנה חוצה גבולות ומגזרים – מצד רגולאטורים, ארגוני צרכנים, משפטים, פעילים חברתיים ומנהלים בכירים – חייבת לעורר סימני שאלה.

4. מגמות בעולם

4.1. תעשיית התוכנה

לאחרונה צוטט מנכ"ל מיקרוסופט, ביל גייטס, באומרו שמנגנוני הגנה "מורכבים מדי עבור הצרכנים" ואינם נותנים מענה במונחים של פשטות השימוש והתמשקות בין מערכות (Interoperability)¹. אין להתייחס בקלות דעת לאמירה זו מפי אחד האנשים המשפיעים ביותר בעידן המידע. במיוחד כאשר חברת מיקרוסופט היא אחת המשתמשות הגדולות בעולם במנגנוני הגנה להגנת קניינה הרוחני, ולא פחות חשוב מכך, גם כוללת ממשקים למנגנונים אלו בתוך תוכנת מערכת ההפעלה הפופולארית בעולם – "חלונות"².

4.2. תעשיית המוזיקה

ההשלכות השליליות של השימוש במנגנוני הגנה הביאו לאחרונה להתערבות של רגולאטורים בשוק זה. בינואר 2007 הודיע נציב תלונות הצרכנים בנורבגיה כי חנות המוזיקה של חברת Apple, iTunes, פועלת בניגוד לחוק מכיוון שאינה מאפשרת לנגן את השירים שנקנו אלא באמצעות מכשיר ה-iPod מתוצרתה³. לא חלף זמן רב וגם נציבת האיחוד האירופי לענייני צרכנות הביעה, במרץ 2007, ביקורת על כך ש-Apple מגבילה את הצרכנים להאזנה של שירים שנקנו בחנותה המקוונת רק באמצעות iPod⁴.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

בחודשים האחרונים נשמעת ביקורת גם מתוך התעשייה עצמה ומנהלים בכירים התבטאו נגד השימוש במנגנוני הגנה. בפברואר 2007 פרסם מנכ"ל Apple, סטיב ג'ובס, מכתב פתוח שבו טען כי מנגנוני ההגנה אינם יעילים במניעת העתקות פיראטיות, וייתכן כי לעולם לא יצליחו למנוע זאת. לא חלף זמן רב ו-Apple הודיעה על שיתוף פעולה עם חברת EMI (חברת המוזיקה העצמאית הגדולה בעולם) שבמסגרתו ישווק כלל הרפרטואר הדיגיטלי של EMI בחנות iTunes גם בגרסה ללא מנגנוני הגנה.

גם מנכ"ל חנות המוזיקה המקוונת של יאהו! הודיע כי עד סוף השנה תמכור החנות מוזיקה ללא מנגנוני הגנה, הוא צוטט באומרו "ה-DRM הוא מס מיותר על הצרכן הדיגיטלי"⁵.

בנוסף על כל האמור לעיל, סקר של חברת המחקר יופיטר שנערך בקרב מנהלים בחברות מוזיקה באירופה (בין דצמבר 2006 לינואר 2007), העלה כי רבים מהם חושבים שמנגנוני הגנה לא נותנים מענה לצרכים של תעשיית המוזיקה ורק מפריעים לצרכנים⁶.

העובדה שתעשיית המוזיקה העולמית שוקלת מחדש את השימוש בטכנולוגיית DRM בעצם ימים אלה, מחייבת להימנע מלהיחפז להסקת מסקנות בנוגע לגבי נחיצותה של ההגנה על מנגנונים אלה בחקיקה הישראלית. מוטב להמתין וללמוד מנסיון העולם בטרם חקיקה.

5. השפעה על יוצרים

בעלות בזכויות היוצרים ביצירה נחלקת בדרך כלל בין מספר גורמים. השימוש במנגנוני הגנה מוסר לעיתים את מלוא השליטה ביצירה לידי המפיץ או המוציא-לאור ומגביל את תפוצת היצירה. בכך נפגעים היוצרים פגיעה כפולה. ראשית הם אינם בעלי שליטה בקניינים הרוחני ושנית פחות אנשים יכולים להיחשף ליצירתם. ככאלה, מנגנוני ההגנה לא משרתים בהכרח עקרונות של זכויות יוצרים, אלא את האינטרסים של המוציאים לאור, חברות ההפצה והמודלים העסקיים שלהם. בסופו של דבר מנגנוני הגנה, שכביכול באו להגן על קניינים של היוצרים, עלולים לפגוע במוטיבציה שלהם ליצור⁷ ולדלל את היצע התרבות והמידע באינטרנט בישראל.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

6. השפעה על השיח הציבורי

לשימוש במנגנוני הגנה השלכות שליליות גם על השיח הציבורי. פריחתה של רשת האינטרנט יצרה "מעין מרחב ציבורי וירטואלי, בו יוכל כל אחד מן הפרטים ליטול חלק פעיל בשיח הציבורי"⁸. מנגנוני הגנה מערימים קשיים של שיתוף במידע, על גישה למידע, וכך הם פוגעים בחופש הביטוי. חופש הביטוי היא זכות חוקתית מהחשובות שבקונסטיטוציה הישראלית, הגם שאינה מעוגנת באופן רשמי בחוק יסוד⁹. חופש הביטוי "ניצב בראש החירויות שעליהן מושתת משטרנו הדמוקרטי"¹⁰. הזכות לקבל ולהפיץ מידע קשורה קשר אמיץ עם חופש הביטוי, שכן "כדי שהאזרח יוכל ליהנות מחירותו להחליף דעות, דרושה לו גם החירות להחליף ידיעות ולגשת ללא מעצור למקורות האינפורמציה שברצון אזרחים אחרים לספק לו... רק בדרך זו הוא יכול ליצור לעצמו דעה עצמאית ככל האפשר על אותן שאלות העומדות ברומו של עולם החברה והמדינה, שההכרעה עליהן נתונה בסופו של דבר בידיו..."¹¹. בהתנגשות בין זכויות מתחרות שמור לחופש הביטוי מעמד של זכות עילאית¹². חופש הביטוי נועד, בין היתר, להבטיח את אותו שיח ציבורי, אותו שוק רעיונות שבאמצעותו יכול האזרח לגבש את עמדתו. הטלת מגבלות על תפוצת יצירות טומנת בחובה בהכרח פגיעה בזכות יסוד זו. פגיעה זו סוטה מהאיזונים הטבעיים שבדיני זכויות יוצרים ומפרה אותם. לפיכך אין להסכין עימה.

7. השפעה על משתמשים

השימוש במנגנוני הגנה משפיע לרעה על המשתמשים במספר אופנים, תוך פגיעה בזכות לקניין ובזכות לפרטיות. שתי זכויות יסוד שזכו למעמד על-חוקי ועוגנו בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו¹³.

7.1 פגיעה בפרטיות ובאבטחת מידע

השימוש במנגנוני הגנה טומן בחובו גם פגיעה אפשרית בפרטיות המשתמשים. פגיעה זו בא לידי ביטוי בשני אופנים: ראשית בהתקנת "דלת אחורית" המאפשרת כניסה למחשבו של הצרכן כפי שהתברר במקרה אחד; שנית, תוצר לוואי של התקנת "דלתות אחוריות" הוא יצירת פרצות באבטחת המחשב של הצרכן, פרצות הניתנות לניצול לא רק על ידי החברות המשווקות את היצירה ואת מנגנוני ההגנה.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

דוגמה בולטת היא פרשה שזכתה לכינוי Sony BMG Root Kit. בשנת 2003 החלה חברת המוזיקה Sony BMG לשווק תקליטורים המכילים תוכנה להגנה על תכנים מפני העתקה. התוכנה הגבילה את מספר העותקים שניתן היה לייצר מכל תקליטור וכן אפשרה לנגן אותם רק באמצעות חומרה ותוכנה של חברת סוני או מיקרוסופט. התוכנה ניתנה להסרה ממחשב הצרכן רק באמצעות רישום לאתר החברה, וכל ניסיון להסרת התוכנה באופן עצמאי יכל לגרום לפגיעה בפעילותו התקינה של המחשב¹⁴. רשיון השימוש של התוכנה התיר לחברה להתקין "דלת אחורית", כאמור, במחשב המשתמש ולאסוף מידע עליו ועל המחשב שלו. אף על פי שלדברי החברה "רק" 52 כותרים הכילו את התוכנה¹⁵, הרי שמספר המחשבים שנפגעו נאמד במאות אלפים.

התקנה של Root Kit (שהיא תוכנה סמויה המקנה לצד שלישי שליטה במחשב המשתמש) חושפת את המחשב לחדירה של גורמים נוספים שכן היא מסוגלת לעקוף כל תוכנת הגנה (Firewall, Anti-Spyware, Anti-Malware) שהותקנה קודם לכן על המחשב.

נראה איפוא כי שימוש במנגנוני הגנה עשוי לפגוע לא רק בזכותו הפרטיות של צרכן אלא אף בפעילותו התקינה של המחשב שלו, ובכך בעצם לפגוע בקניינו.

7.2. השפעה על מוסדות חינוך

מוסדות חינוך וספריות אינם מתקיימים בחלל ריק אלא מושפעים מהסביבה בה הם פועלים. אם בעבר הלא רחוק עזרי לימוד היו ספרים ומקורן שקופיות, הרי שכיום אמצעים דיגיטאליים מהווים תחליף להם. במקום ספרי לימוד – תקליטורים, במקום חוברות וכתבי עת – קבצי מחשב, במקום מטול שקופיות – מצגת ממוחשבת. מחשבים מוצבים בכיתות הלימוד, התלמידים משתמשים בהם להכנת שיעורי בית, ומספר מצומצם של מוסדות אף נטש לחלוטין את ספרי הלימוד והמחברות לטובת שימוש במחשבים¹⁶. השימוש במחשבים נתפס ככלי חינוכי לקידום חברתי של שכבות חלשות ואף קיימים ממצאים על עלייה במוטיבציה ובהישגי התלמידים¹⁷. באופן טבעי, התלות של מוסדות חינוך באמצעים דיגיטאליים תגבר ועימה יתגברו המכשולים שהיו ניצבים בפניהם כתוצאה מהשימוש במנגנוני הגנה טכנולוגיים. לעניין זה יש לציין שתעשיית ספרי הלימוד בארצות-הברית צמצמה משמעותית את השימוש במנגנוני הגנה לשם הטלת מגבלות על השימוש בספרי לימוד, לאור תגובה קשה מצד הצרכנים אשר נמנעו מרכישת מוצרים אלו¹⁸.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

7.3. השפעה על ספריות

לשימוש במנגנוני הגנה השפעות שלילית גם על ספריות מחקר וגם על ספריות השאלה. מדי שנה עולה שיעור הספרות היוצאת לאור במדיה דיגיטלית בלבד לעומת הדפסה על נייר. לפי תחזית של הספרייה הבריטית משנת 2005, עד שנת 2020 רוב הספרות החדשה שתתפרסם (90%) תהיה במדיה דיגיטלית¹⁹. קיים חשש מוחשי שעם הגידול בשיעור ההסתמכות על אמצעים דיגיטליים במקום על נייר, מספר גדול של פרסומים יהיו חסומים טכנית לשימוש בעתיד. כבר כיום ישנן עדויות לנזקים של שימוש במנגנוני הגנה: הוצאות לאור שנסגרו ועימן אבדה יכולת הגישה למידע; מקרים בהם הותקנו בטעות מנגנוני הגנה לאחר המכירה ושיבשו את להשתמש האפשרות בפרסומים (לעיתים ניהול הליכים משפטיים אינו כלכלי בהקשר זה); מקרים בהם השימוש בספרות מסוימת הוגבל לאוכלוסיה מסוימת (ניתן לתלמידי חוג אחד באוניברסיטה ונחסם לתלמידי חוג שני); ואפילו הגבלת שעות שימוש בעזרי לימוד או מחקר²⁰. חשוב לציין בהקשר זה שספריות מסתמכות גם על אוספי ספרים הנתרמים להן. תרומות אלו עלולות לרדת לטמיון אם היצירות עצמן תהיינה חסומות לגישה.

7.4. השפעה על נגישות בעלי מוגבלויות

השימוש במנגנוני הגנה מצמצם את הנגישות של בעלי מוגבלויות לאינטרנט ומנציח את הפער הדיגיטלי הנובע ממוגבלויות של משתמשים. משתמשים אלו מסתמכים על עזרים טכנולוגיים כדי לגלוש באינטרנט וליהנות משפע המידע המוצע בה. מנגנוני הגנה עלולים לחסום את היכולת להשתמש בעזרים הללו. אם משתמשים אלו ינסו לעקוף או לנטרל את מנגנוני ההגנה, הרי שייחשבו כעבריינים לפי נוסח הצעת הפדרציה.

עיוורים המאזינים לספרים מוקלטים יחשבו לעבריינים אם ינסו לעקוף מנגנון הגנה כדי להעביר ספר מוקלט ממדיה אחת לאחרת. משתמשים כבדי ראייה יחשבו לעבריינים כאשר ינסו להעתיק יצירה כתובה (המוגנת במנגנוני הגנה) לתוכנה המקריאה טקסט כתוב (text to speech)²¹. ההתפתחויות הטכנולוגיות יכולות לתרום לאיכות חייהם, אך מנגנוני הגנה ועיגונם בחקיקה יצמצמו את היכולת של אותם בעלי מוגבלויות ליהנות מפירות הקידמה²².

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

7.5. פגיעה ביכולת של הצרכן להשתמש במוצר

השימוש במנגנוני הגנה מצמצם את האפשרויות של הצרכן להשתמש בעותקים חוקיים של יצירות. לדוגמה, ישנם תקליטורים הננעלים לאחר שימוש במספר מכשירים שונים.²³ לחילופין נמנעת מצרכנים האפשרות ליצור עותקי גיבוי מיצירות שרכשו כדין.²⁴ לעניין זה יש לציין כי העתקת יצירה לשימוש פרטי הותרה על ידי הכנסת בתיקון לפקודת זכות-יוצרים²⁵ וכי יצירת עותק גיבוי לתוכנה הותר בנוסח הצעת החוק²⁶. בנוסף לכל אלו שימוש במנגנוני נעילה מגביל את היכולת של הצרכן למכור או להעביר הלאה יצירה שקנה כדין בניגוד לדוקטרינת המכירה הראשונה. דוקטרינה זו, שגובשה בפסיקה האמריקאית ועוגנה חקיקה פדראלית בשנת 1976,²⁷ קובעת כי לא תהא זו הפרת זכות יוצרים להעביר או למכור לאדם אחר עותק חוקי שנרכש כחוק.

7.6. פגיעה בתחרות

שחקנים דומיננטיים בשוק עלולים לעשות שימוש לרעה בכוח השוק שלהם כדי להצר את צעדיהם של מתחרים ואת יכולת הבחירה של הצרכנים. חברה הנהנית ממעמד מונופוליסטי עשויה לעשות שימוש לרעה במנגנוני הגנה כדי להשפיע על השוק ולהקנות לעצמה יתרון תחרותי על חשבון גבי הצרכנים אשר ייהנו בסופו של דבר מהיצע הולך ופוחת של מידע. (כל זאת מבלי להכנס להגדרה של מונופולין בחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1998).

7.7. מנגנוני ההגנה אינם מועילים למעשה

הנסיון שנצבר עד היום ממנגנוני ההגנה השונים הוא עגום. אף לא אחד ממנגנוני ההגנה שיצרה התעשייה סיפק הגנה ברת קיימא על התוכן שעליו בא להגן, או הגן על זכות כלשהי של היוצר או של הציבור. לעיתים קרובות, הנזק עלה על התועלת (שכאמור אינה קיימת למעשה).

אחת הדוגמאות המאלפות של נסיון הגנה על תוכן דיגיטלי היא מערכת הגנת ה"אזורים" (Regions) בכותרי ה-DVD. מפיצי סרטי הקולנוע, בכדי להגן על סדרי ההפצה שלהם שמקדמת דנא, יצרו חלוקה גיאוגרפית של העולם ל-6 אזורים, וקבעו קוד אזור לכל כותר מוגן. בהסכמה עם היצרנים, נגני ה-DVD נבנו כך שיהיו מוגבלים לאזור מסוים. כך, נגן שנמכר באירופה (אזור 2) לא יציג תוכן של כותר DVD שנרכש בארה"ב (אזור 1).

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

למעשה, כשלה מערכת האזורים לחלוטין. הצורך להציג כותרים באופן חפשי (לדוגמא, כותרים שנרכשו כמתנות ביבשת אחרת, או פשוט סרטים שלא הופצו באזור מסוים בגלל חוסר כדאיות כלכלית של המפיצים) הביא לכך שבשלב הראשון, פורסמו שיטות לבטל את ה"נעילה" לאזור מסויים שהותקנה בנגנים – זמן קצר אחרי יציאתו לשוק של כל נגן. בשלב הבא, הבינו יצרני הנגנים שמדובר בגזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה, הטמינו בכל נגן DVD מנגנון עקיפה מובנה מראש – הדורש הקשת קוד קצר כלשהו – והפיצו את הקוד בדרכים שונות. ובשלב הנוכחי, כבר נמכרים המכשירים בחלק גדול מהעולם (כולל בישראל) עם התכונה "Multi Zone", שמשמעותה, למעשה, פשוט ביטול מנגנון ההגנה.

מקרה נוסף: במספר (קטן) של כותרי מוסיקה (CD Audio) בארה"ב, הותקנה מערכת מניעת העתקה. מערכת זו פועלת ע"י כך שהמידע המקודד על גבי הדיסק חורג במקצת מן הסטנדרט הטכני הבינלאומי של מבנה תקליט – חריגה מספיקה בכדי שכוני CD במחשבים לא יצליחו לקרוא באופן מלא ומכאן שגם לא להעתיקם.

דא עקא, שחריגה זו מן הסטנדרט גורמת גם לכך שהתקליט לא יוכל להתנגן בחלק מן הנגנים הביתיים (דווקא הישנים שבהם). התוצאה היא, שחלק מהלקוחות, שרכשו את התקליט במיטב כספם, אינם יכולים ליהנות ממנו. התופעה גרמה להתמרמרות רבה בין הלקוחות, ולקריאות להחרמה של כותרים המכילים הגנה כזו. ברור, כי התועלת לה ציפו המפיצים בהתקינם את ההגנה, הפכה לנזק ממשי, וזאת מעבר לניזקם של אלה שרכשו את הכותר ואינם יכולים לעשות בו שימוש.

ודוגמה נוספת, שהוזכרה לעיל, היא של מנגנון ההגנה שהטמינה חברת Sony BMG בכותרים שלה. כאמור, מנגנון זה הסב נזק רב למחשבים אליהם הוכנס הכותר, ובסופו של דבר קם על יוצרו והביא לנזק עצום לחברה.

כל מנגנוני ה-DRM האחרים שנוסו (ועדיין מנוסים, לעתים) ע"י חברות התוכנה ומפיצי המוסיקה, נעקפים תוך זמן קצר מרגע יציאתם, ובסך הכל יוצרים תקורה שאינה מועילה לשום צד, ושנזקה לעתים גדול.

Israel Internet Association (ISOC-IL) איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

דוגמה מהימים האחרונים ממש – טכנולוגיות הקולנוע הביתי החדשות הציגו לא מכבר את המילה האחרונה בתחום הקרנת הסרטים הביתית – סרטים בהפרדה גבוהה (High Definition), בשתי טכנולוגיות שונות (ומתחרות ביניהן) – Blu-Ray ו-HD-DVD. טכנולוגיות אלו, שוב בכדי "להגן" על התכנים מפני שכפול, מקודדות את התוכן הבידורי (סרטים) באמצעות מפתח. מפתח סודי זה נמסר רק ליצרנים העוסקים בתחום, תחת מעטה סודיות כבד. לפני זמן קצר נחשף מפתח זה, וכעת הוא מכבד באתרי אינטרנט רבים ואפילו על חולצות וספלי קפה. מפתח זה מאפשר לפענח את הצפנת כל תכני ה-HD-DVD הקיימים, וחשיפתו ניטרלה למעשה לחלוטין את ההגנה.

8. המצב הקיים בישראל

החקיקה המוצעת מיועדת לספק הגנה חוקית מפני פריצת מנגנוני ההגנה הטכנולוגיים. אולם, שילובם בפועל של מנגנוני הגנה בתקליטורים יכול להיעשות גם ללא חקיקה מקדימה. כלומר, לו באמת רצתה תעשיית המוסיקה הישראלית בהגנה טכנולוגית כזו, אפשר היה לצפות שהיא תימצא זה מכבר בתקליטורים. עם זאת, מבדיקה שנעשתה נמצא כי, על אף הלחצים שמפעילות חברות התקליטים לחוקק את החוק המחייב שמירה על מנגנוני ההגנה, הן כלל לא משלבות את מנגנוני ההגנה בתקליטורים שהן מפיקות. באף לא אחד מתוך 60 תקליטורים ישראליים חדשים שנבדקו, ואשר יצאו לאור בין השנים 2006-2007 לא נמצאה אינדיקציה כי שולב בהם מנגנון הגנה כלשהו. ודוק: מקובל בתעשיית המוסיקה בעולם לצרף לתקליטור מוגן סמל ברור המעיד על כך. סמל כזה לא נמצא בתקליטורים שבדקנו. רשימת התקליטורים מצורפת כנספח א'.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

9. סוף דבר

מן המקובץ לעיל מצטיירת תמונה עגומה. בשם עקרונות נעלים של הגנה על קניינם הרוחני של היוצרים באו לעולם מנגנונים טכנולוגיים שיעילותם מוטלת בספק ופגיעתם במשתמשים, ביוצרים ובערכים אוניברסליים קשה. עיגון השימוש במנגנונים אלו בחוק עלול להשפיע לרעה על צביונה של ישראל כחברה מודרנית מוטת מידע, המשתלבת בהתפתחויות המדעיות הטכנולוגיות והחברתיות של המאה ה-21. תעשיית המידע הישראלית הינה הקטר הדוחף קדימה את הכלכלה הישראלית זה כעשור. תעשייה זו אינה מתקיימת בחלל ריק ולא ניתן לקיים אותה כאשר החוק הישראלי יגביל גישה למידע. בבואה לחוקק חוקים חדשים, על הכנסת לאזן בין מכלול השיקולים הציבוריים והלאומיים, כאשר טובת כלל-הציבור לנגד עיניה. הוספה להצעת חוק זכות יוצרים 28 את הנוסח המוצע של הפדרציה לא תסייע לבעלי הזכויות ביצירה להגן על יצירותיהם או להגדיל את הכנסותיהם ומנגד תשפיע לרעה על צביון ישראל כחברת-מידע ותשיט על הציבור גזירה שלא יוכל לעמוד בה.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

- 1 Gates: Digital Locks Too Complex, BBC News, 15.12.06, Available at <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/6182657.stm>
- 2 עמוד מידע על מדיניות מנגנוני ההגנה בתוכנת ההפעלה "חלונות" – Windows Media DRM FAQ – http://www.microsoft.com/windows/windowsmedia/forpros/drm/faq.aspx#drmfaq_1_1
- 3 Norway Declares Apple's iTunes Illegal, David Ibison, Emiko Terazono and Richard Waters, Financial Times, 24.1.07. Available at www.ft.com/cms/s/1fc40360-abe9-11db-a0ed-0000779e2340, i_rssPage=81cea682-52a8-11da-8d05-0000779e2340.html
- 4 European Consumer Chief Takes Aim at iTunes, Jack Schofield, Guardian Unlimited, 12.3.2007. Available at http://blogs.guardian.co.uk/technology/archives/2007/03/12/european_consumer_chief_takes_aim_at_itunes.html
- 5 הנציבה צוטטה בראיון עיתונאי ולמחרת נמסר שזו עמדתה הפרטית של הנציבה, אשר בסך הכל בקשה להעלות את הנושא לדיון, וכי בשלב זה אין מקום לדון בצעדים משפטיים כנגד החברה. "יאהו: נמכור מוזיקה ללא DRM עד סוף השנה", נב ליליאן, ynet מחשבים, 14.2.07. www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3365017,00.html
- 6 Music Execs Criticise DRM Systems, BBC News, 15.2.07, Available at <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/6362069.stm>
- 7 Lessons from the Sony CD DRM Episode, J. Alex Halderman and Edward W. Felten, Center for Information Technology Policy, Department of Computer Science, Princeton University, February 14, 2006. Available at <http://itpolicy.princeton.edu/pub/sonydrm-ext.pdf>.
- 8 בש"א 4995/05 **פלונית נבזק בינלאומי ואח'** (לא פורסם, 28.2.2006), 6.
- 9 בג"צ 4804/94 **חברת סטיישן פילם בע"מ נ' המועצה לביקורת סרטים**, פ"ד נ (5), 661, 675-676.
- 10 לדוגמה: בג"צ 606/93 **קידום יזמות ומו"לות (1981) בע"מ נ' רשות השידור ואח'**, פ"ד מח (2) 51, 59 (להלן: "בג"צ קידום") וכן בג"צ 6218/93 **ד"ר שלמה כהן, עו"ד נ' לשכת עורכי הדין**, פ"ד מט (2) 529, 541-542.
- 11 בג"צ 243/62 **אולפני הסרטה ישראל בע"מ נ' גרי ואח'**, פ"ד טז 2407, 2415; צוטט בהסכמה בבג"צ 243/82 **זכרונות נ' הוועד המנהל של רשות השידור**, פ"ד לז (1) 757, 765.
- 12 שם, שם. ראה גם את ע"א 214/89 **אבנרי נ' שפירא**, פ"ד מג (3) 840, 857 וכן את בג"צ 6218/93 **ד"ר שלמה כהן, עו"ד נ' לשכת עורכי הדין**, פ"ד מט (2) 529, 540.
- 13 חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ס"ח 1391, התשנ"ב 150. סעיף 3, שמירה על הקניין: אין פוגעים בקניינו של אדם. סעיף 7, פרטיות וצנעת הפרט: (א) כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו; (ב) אין נכנסים לרשות היחיד של אדם שלא בהסכמתו; (ג) אין עורכים חיפוש ברשות היחיד של אדם, על גופו, בגופו או בכליו; (ד) אין פוגעים בסוד שיחו של אדם, בכתביו או ברשומותיו.
- 14 לתיאור הפרשה ניתן לעיין בהסכם הפשרה שנחתם בין החברה לבין צרכנים שנפגעו מהתוכנה המצוי בכתובת: <http://www.sunbelt-software.com/ihs/alex/sonysettleme234234234nt.pdf>
- 15 רשימה המציגה את הכותרים שכללו את תוכנת ה-Root Kit מצויה באתר חברת Sony BMG: <http://cp.sonybmg.com/xcp/english/titles.html>
- 16 Digital Learning Legal Background Paper, DRM Systems and Educational Use of Copyright Material, The Berkman Center for Internet and Society at Harvard Law School, 2006, P.4. Available at http://cyber.law.harvard.edu/home/dl_drm
- 17 ראו כתבות הבאות:
- מחשבים ניידים העלו המוטיבציה בביה"ס ביבנה, אורלי אזולאי, הארץ, 9.10.05; בכיתה א' מתחילים להכיר את המחשב, בכיתה ו' כבר מעצבים אתר אינטרנט, יולי חרומצ'נקו, הארץ, 1.3.06; באנגליה גם הלוח בכיתה הוא מחשב; בישראל המחשבים מעטים ולא זמינים, יולי חרומצ'נקו, הארץ, 13.3.06.
- 18 See Digital Learning Legal Background Paper, Supra not 25, p. 12.
- 19 Libraries Fear Digital Lockdown, BBC News, 3.2.06, Available At <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4675280.stm>
- 20 לעניין זה, ראו מכתב מאת דניס דילון, אחד ממנהלי ספריית האוניברסיטה של טקסס, למשרד זכויות היוצרים של ארצות-הברית בתגובה לחיקוק 17 U.S.C § 1201(a) האוסר על ייצור והפצה של טכנולוגיות לעקיפת מנגנוני הגנה. יש לציין שספרייה זו נכללת ברשימת עשרת ספריות המחקר המובילות בארצות-הברית. <http://www.copyright.gov/1201/comments/reply/034dillon.pdf>

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

- ²¹ Digital Right Management: Report of an Inquiry by the All Party Internet Group, 2006, § 89.
דו"ח של קבוצת העבודה הבין-מפלגתית לענייני אינטרנט של חברי פרלמנט בריטיים מביא דוגמא של אשה שרכשה בחנות מקוונת ספר אלקטרוני ("eBook") אשר חסום לתוכנת הקראת מסמכים. לאחר שגם החנות המקוונת וגם המו"ל לא הצליחו לספק לה פתרון היא נאלצה להשיג עותק בלתי חוקי. הדו"ח מצוי בכתובת:
<http://www.apig.org.uk/current-activities/apig-inquiry-into-digital-rights-management.html>
- ²² Gowers Review of Intellectual Property, 2006, p. 14.
דו"ח שהוזמן על ידי ממשלת בריטניה לבחינת משטר הקניין הרוחני הקיים במדינה, מציין דוגמא של נעילת קבצי Adobe לפונקציות אשר מאפשרות לסוברים ממגבלות ראייה לקרוא בהם. ניתן להורדה בכתובת:
http://www.hm-treasury.gov.uk/media/583/91/pbr06_gowers_report_755.pdf
- ²³ See Gowers, Supra note 14.
- ²⁴ הדו"ח מציין כי ישנם מקרים בהם תקליטורים ננעלו לאחר ניגון על גבי שני מכשירים שונים בלבד.
See Digital Right Management, Supra note 21 § 41.
- ²⁵ סעיף 3ג ל פקודת זכות יוצרים, 1924: "לא תהיה זו הפרה של זכויות יוצרים ומבצעים לטבוע או לשעתק יצירה על גבי קלטת לשם שימוש פרטי וביתי שלא למטרות מסחריות".
- ²⁶ סעיף 24 "תוכנות מחשב" להצעת חוק זכויות יוצרים, התשס"ה-2005.
- ²⁷ 17 U.S.C § 109.
- ²⁸ הצ"ח זכות יוצרים, התשס"ה-2005, הצ"ח ממשלה 196, 20.7.05.